

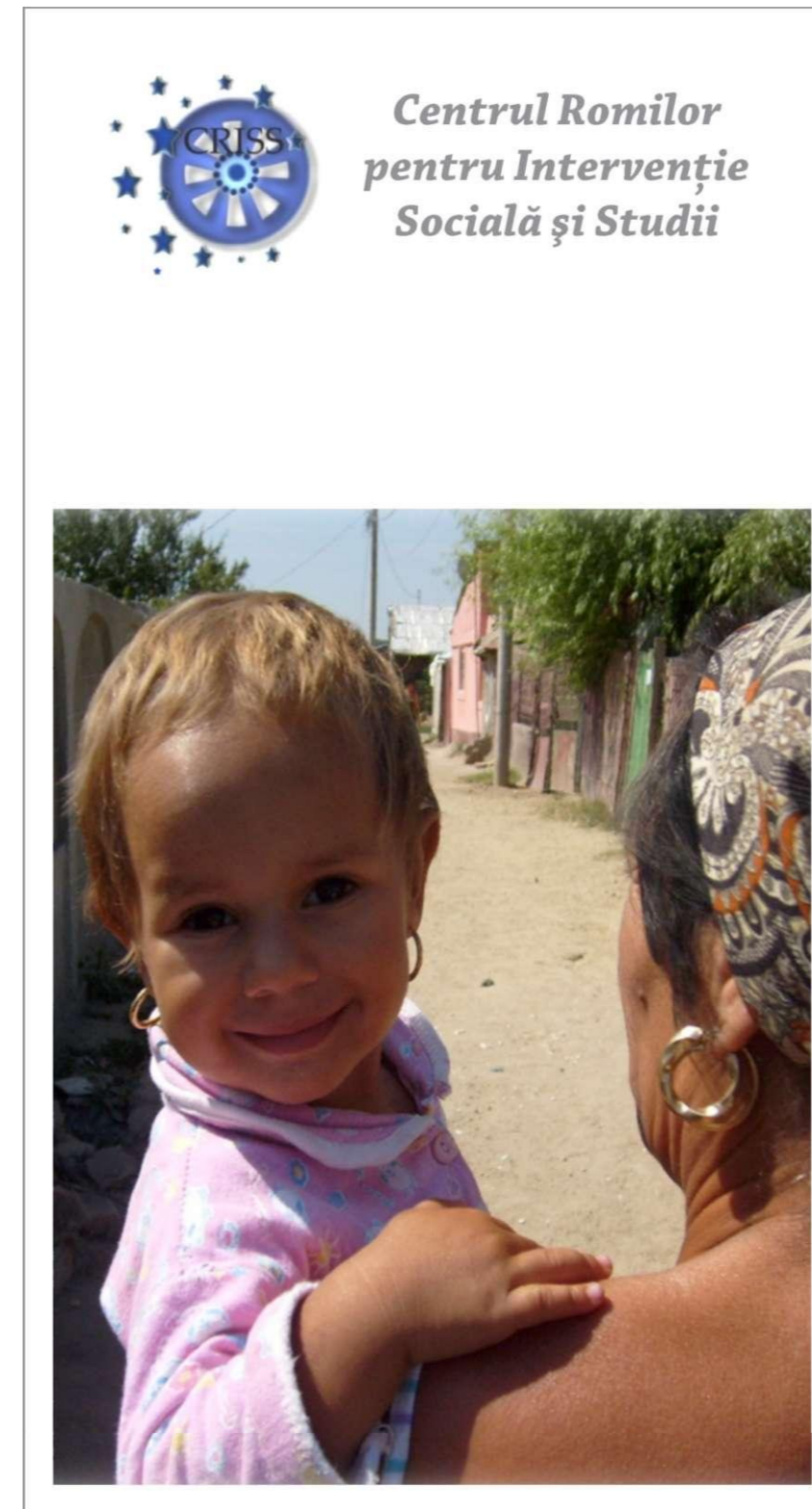
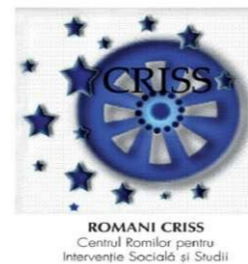
Romani CRISS

Centrul Romilor pentru Interventie Sociala si Studii

Adresa: strada Buzesti, nr.19,
sector 1, Bucuresti,
cod postal 011 011

Telefon: 021 310 70 70, Fax: 031 815 76 23

E-mail: office@romanicriss.org

SASTIPEN

Din cuprins

- * Continuarea rubricii *Știati ca?*
- * Interviu cu mediatoarea sanitară Turcu Lacramioara
- * Curs cu medicii de familie „*Diversitatea culturală și accesul la sănătate*”
- * Prezentarea centrelor regionale de susținere și monitorizare a activității mediatoarelor sanitare - Cluj și Vaslui
- * Noutăți în programul de mediere sanitară: *cursuri de formare pentru mediatoarele sanitare, descentralizarea, etc.*

Continuarea rubricii „Știati ca?”

K In 1933 sunt infiintate doua organizatii nationale ale romilor:

Asociatia Generala a Tiganilor din Romania si *Uniunea Generala a Romilor din Romania*; aceste organizatii militau pentru „emanciparea si redesteptarea neamului rom”?

K In 1940 a avut loc unul din cele mai dramatice evenimente din istoria populatiei rome - Holocaustul sau Pojramos (in limba Romani)?

K Holocaustul a insemnat deportarea a zeci de mii de romi in Transnistria?

K Anii regimurilor totalitariste (comuniste) au reprezentat o perioada de regres pentru etnia roma?deportarea a zeci de mii de romi „amoralii” sau „nomazi” in Transnistria?

K Anii "60 au avut asupra romilor semnul „uniformizarii sociale”; se urmarea „romanizarea” romilor, caci acestia erau identificati cu o cultura a saraciei si a subdezvoltarii?

K In timpul comunismului, in mod oficial, romii nu existau (ca etnie)?

K In regimul comunist romii lucrau in agricultura, in cooperativele agricole si in fermele de stat, iar comertul le era interzis oficial?

K Dupa 1990, odata cu caderea regimului comunist, romii au fost recunoscuti ca minoritate nationala?

- K La ora actuala exista peste 200 de organizatii ne-guvernamentale care desfasoara activitati ce urmaresc imbunatatirea situatiei economice, sanitare si educationale a membrilor etniei rome?
- K Din 1992 romii au dreptul sa-si desemneze un reprezentant politic in Parlament?
- K In aprilie 2001 Guvernul Romaniei a adoptat o Strategie de imbunatatire a situatiei romilor? Strategia este un document care stabileste un set de obiective si o serie de masuri al caror scop final este cresterea nivelului de trai si diminuarea stereotipurilor despre minoritatea roma.
- K Numarul oficial de romi, conform recensamantului din 2002, este de 535.000, dar numarul aproximat de organizatiile ne-guvernamentale rome este egal cu 1,5-2 milioane de romi?

- K Romii s-au organizat la nivel international si au adoptat un steag al unitatii etnice si o zi in care sarbatoresc ziua nationala a romilor - 8 aprilie?
- K Steagul romilor ilustreaza doua benzi longitudinale, verde si albastra, cu o roata cu spite rosii in centru?
- K Elevii romi pot fi admisi in licee si Scolii de Arte si Meserii pe locuri destinate minoritatii rome -2009; aceasta masura este ceea ce se numeste masura afirmativa si a fost introdusa prima data in anul 1992 la Facultatea de Sociologie, Psihologie si Asistentia Sociala - Universitatea din Bucuresti.

Informatii despre locurile speciale se pot obtine oricand:

- o La secretariatul scolii
- o La dirigintele clasei
- o La adresa de internet a Ministerului Educatiei, Cercetarii si Inovarii (MECI): www.edu.ro
- o La Centrul Romilor pentru Interventie Sociala si Studii - **Romani CRISS**

Daca un membru al comunitatii se hotaraste sa acceseze un loc destinat elevilor de etnie roma, dvs., in calitate de mediator sanitar trebuie sa stiti ca:

1. Pana la data de **16 iunie 2009**, candidatul trebuie sa depuna o **cerere la secretariatul scolii generale in care invata**, in care sa arate ca doreste sa candideze pe locurile acordate de MECI elevilor romi la liceu sau la S.A.M.
2. **Secretariatul scolii are obligatia** sa puna la dispozitie lista unitatilor de invatamant din localitatea si/sau judetul in care candidatul locuieste, pentru a se putea orienta.
3. **Cererile pentru inscrierea pe locurile speciale pentru romi se primesc la Comisia de admitere judeteana/a Municipiului Bucuresti, pana la data de 16 iunie 2009, orele 16:00. Orice cerere depusa dupa aceasta data nu mai este luata in considerare.**

In cazul in care elevul/eleva concureaza pentru ocuparea locurilor alocate distinct pentru etnicii romi, trebuie sa prezinte la inscriere, urmatoarele acte:

- Cererea de inscriere pe care o primeste, fie de la directiunea scolii la care a absolvit clasa a VIII-a, fie de la Comisia Judeteana de Admitere a Municipiului Bucuresti;
- Cartea de identitate (daca este cazul) si certificatul de nastere, in copie legalizata;

- Adeverinta cu notele obtinute la tezele unice;
- Foaia matricola pentru clasele V-VIII (cu calculul mediei generale);
- Fisa medicala;
- Recomandare scrisa din partea presedintelui unei organizatii civice, culturale sau politice a romilor, legal constituita, prin care se atesta apartenenta sa la etnia romilor si nu faptul ca face parte din respectiva organizatie.

In perioada **18-20 iunie 2009**, Comisia de admitere judeteana/a Municipiului Bucuresti asigura repartizarea candidatilor romi care au depus cerere de inscriere pe locurile speciale pentru romi, in ordinea descrescatoare a mediilor de admitere si pe baza optiunilor exprimate de candidati. Repartizarea se face in sedinta publica. In situatia in care locurile speciale pentru romi nu au fost ocupate, ele vor fi folosite pentru rezolvarea cazurilor speciale. La aceste sedinte pot fi acreditate, de asemenea organizatii ne guvernamentale.

Prima etapa de admitere in invatamantul liceal si profesional de stat:

- > **18 - 25 iunie 2009** - Completarea fiselor de optiuni de catre absolventii clasei a VIII-a si de catre parintii acestora.
- ^ **3 iulie** - Repartizarea computerizata in invatamantul liceal si profesional de stat (a absolventilor de clasa a VIII-a).
- ^ **3 iulie 2009** - Afisarea in unitatile de invatamant gimnazial a listelor cu absolventii repartizati proveniti din scolile respective si a listei cu locurile neocupate in unitatile de invatamant liceal si profesional de stat din judet/municipiul Bucuresti.
- ^ **6 iulie 2009** - Afisarea de catre fiecare unitate de invatamant liceal si profesional a listei candidatilor repartizati in acea unitate.

A doua etapa de admitere in invatamantul liceal fi profesional de stat

^ 6 - 10 iulie 2009 - Inscrierea in a doua etapa pentru admiterea la liceu si S.A.M.

*In aceasta sesiune pot aplica si elevii de etnie roma care nu au optat prima data, dar si candidatii care au participat la prima etapa, insa au ramas nerepartizati.

y 13 iulie 2009 - Repartizarea computerizata a candidatilor din a doua etapa a adimterii.

^ 6 - 16 iulie 2009 - Depunerea dosarelor de inscriere la unitatile de invatamant la care au fost declarati admisi, cuprinzand actele de studii in original.

Bibliografie¹

¹ Chiriac, Marian, „Diversitate culturala pentru medicul de familie-Ghid introductiv in diversitatea culturii rome”, Bucuregti, 2007.

Pliant Romani CRISS „Admiterea elevilor romi in licee si Scoli de Arte si Meserii pe locuri destinate minoritatii rome-2009”

«Romii: de la robie la cetateni»¹

In incercarea de a va oferi cat mai multe informatii despre istoria romilor, dar si pentru a comemora dezrobirea romilor, vom incepe cu acest numar al revistei Sastipen publicarea unei lucrari a sociologului si activistului rom, domnul Nicolae Gheorghe. Capitolul cu care incepem seria se intituleaza **„Institutia robiei romilor ca <tigani> in istoria sociala a Principatelor romanefti.**

Institutia robiei romilor cazuti In „tiganie” In istoria sociala a Principatelor Romane

O parere privind originile robiei romilor in Principatele Romane

In decembrie 1855 si in februarie 1856, organele administrative ale Moldovei si Valahiei - denumite in mod curent ca Principatele Romane - au proclamat abolirea totala a robiei romilor in aceste tari. Importanta semnificatie istorica a acestor evenimente nu se limiteaza numai la romii care traiesc in Romania, ci si la romii vorbitori ai dilactului zis «Vlah» al limbii romani, care traiesc in Europa Centrala si Occidentala, precum si in cele doua Americi, ai caror stramosi au emigrat din actualul teritoriul romanesc, dupa abolirea robiei. De aceea, de exemplu, in martie 1982 la Paris, Centrul International al Romilor, sau acum, in februarie 2006, asociatii ale romilor din Franta, organizeaza o comemorare a aniversarii emanciparii romilor din robie.

¹ Gheorghe, Nicolae. *Romii: de la robie la cetateni*. Bucuresti, 1998

Abolirea robiei romilor a fost un proces lung si dificil. Un moment initial al acestei lupte a fost marcat de Revolutia de la 1848 din Valahia (Tara Romaneasca). Printre alte reforme initiate de revolutie a fost si cea de a proclama liberarea romilor detinuti de persoane private, de boieri, asa zisii « tigani boieresti». Revolutia din Tara Romaneasca a fost infranta si romii emancipati s-au intors la fostii lor stapani. Dar lupta lor curajos organizata, pentru apararea emanciparii lor din robie, a exercitat o mare presiune asupra evenimentelor politice ce au urmat. In final, robia a fost abolita si romii au capatat drepturi civile depline. Participarea masiva a romilor la Revolutia de la 1848 din Tara Romaneasca reprezinta una din cele mai semnificative manifestari politice ale lor, din toate tarile europene. Orice comemorare a Revolutiilor europene din 1848 se cuvine sa aminteasca si de revolta masiva a romilor impotriva statutului lor de subordonati, din timpul Revolutiei de la 1848 din Tara Romaneasca.

Toate aceste comemorari reprezinta pentru romii de astazi indemnuri pentru a atrage atentia opiniei publice spre evenimentele legate de robia romilor si spre istoria lor in general. Noi trebuie sa consideram aceasta ca o parte din datoria noastra si sa „colectam noi insine" fragmentele de istorie de la toate comunitatile mai mari sau mai mici ale poporului nostru raspandit in intreaga lume.

Aceasta lucrare reprezinta o tentativa de a trata problema controversata si inca obscura referitoare la originea si cauzele robiei romilor in Principatele Romane.

La inceput voi reaminti ca in actualul text „statul roman" se refera la entitatea politica formata prin unirea unor provincii istorice si geografice, care o perioada indelungata au fost entitati

politice autonome si anume Tara Romaneasca, Moldova istorica, inclusiv Basarabia si Bucovina, Transilvania si Dobrogea.

Romii au fost inregistrati de timpuriu in toate aceste provincii: la 1385 in Tara Romaneasca, la 1402 in Moldova, la 1417 in Transilvania. Dar ei au avut statut si destine diferite in aceste provincii si circumstantele politice si economice generale au fost diferite. In Transilvania ei erau „oameni liberi”, din punct de vedere juridic. Prin contrast, romii care veneau in Tara Romaneasca si Moldova cadeau intr-o forma de dependenta economica-juridica care, treptat, s-a transformat in robie, o institutie social-juridica, robie care a luat sfarsit abia la jumatatea secolului XIX. Dar care era cauza robiei in aceste tari?

*Un rezumat al migratiei romilor care au cazut in robie
in Principatele Romane*

Simpla conjunctie intre cuvintele „robie” si „rom” pare a fi un paradox, daca nu chiar o imposibilitate, avand in vedere ca robia denota cea mai rea forma de dependenta intre doua persoane si legarea cuiva de un loc fix. Poporul romilor si felul de viata al romilor sunt considerate ca un puternic simbol a vietii nomade, complet liber si al persoanelor care nu sunt legate prin alte legaturi decat reguli acceptate in mod liber si care urmeaza obiceiurile comunitatii lor.

Si totusi, una din caracteristicile istorice ciudate ale comunitatilor de romi asezate in granitele Principatelor Romane este experienta lor de mai bine de trei sute de ani de a trai in robie, o stare juridica-sociala echivalenta formelor moderne de sclavie din alte parti ale lumii, o situatie care a continuat pana la mijlocul secolului al XIX-lea.

Robia romilor in interiorul Principatelor Romilor a fost mai curand o experienta unica si exceptionala in istoria generala a poporului de romi. Cu toate ca aveau o pozitie sociala umila in multe alte tari, numai in Principatele Romane erau ei definiti colectiv si ereditar ca o categorie sociala de tip casta, numita robie. Din punct de vedere juridic, acest statut era interpretat ca o forma distincta de dependenta personala fata de un posesor care in mod formal era imputernicit cu drepturi depline (in afara dreptului de a-i ucide fara a fi pedepsiti) asupra persoanelor, familiilor si bunurilor robilor lor romi numiti « tigani ».

Daca acest gen de sclavie era unic in istoria poporului romilor, suntem indreptatiti sa ne intrebam asupra originii acestei institutii: de ce au cazut romii in robie si de ce s-a intamplat aceasta numai in Principatele Romane?

Raspunsurile la aceste intrebari se gasesc in circumstantele istorice concrete ale migratiei romilor spre teritoriile romanesti, ca si in caracteristicile economice, politice si culturale ale societatii din aceste teritorii din vremea aceea si de evolutia ei urmatoare. Dar autori diferiti au abordat in mod diferit aceste probleme, conform informatiilor generale referitoare la istoria romilor si de asemenea, conform atitudinilor si pozitiilor ideologice fata de poporul romilor si de cultura lor.

Deci, exista unele teorii care argumenteaza ca Principatele Romane, in special Moldova, erau „portile” pentru intrarea romilor in Europa, pentru ca, asa cum se presupunea, romii ar fi venit pe urmele armatelor tatar, care au invadat Europa de Est in secolul XIII - XIV. S-a presupus ca strabunii romilor erau deja in postura de sclavi ai tatarilor. Cand au fost infranti, conducatorii tatar au lasat probabil pe sclavii/robii lor pe campul de lupta,

in special pe teritoriul moldovean, care era apropiat de locurile de tabara ale tatarilor din Crimeea. Se presupune, in continuarea acestei argumentari, ca robii romi au trecut de la fostii lor stapani la cei noi, proprietarii de pamant sau boierii care ar fi fost deci, "imputerniciti" in mod special de a-i pune in robie pe romi, pentru ca acestia din urma erau „prizonieri de razboi,,.

In diferite variante aceasta teorie este prezenta destul de frecvent in istoriografia romana, care incearca sa explice anumite realitati istorice precum:

- prezenta timpurie a romilor pe teritoriul romanesc, incepand cu sfarsitul secolului XIII;
- numarul lor mare pe aceste meleaguri;
- presupusul lor statut de sclavi/robi in primele inregistrari referitoare la ei;
- faptul ca in Moldova nu numai romii, dar si „tatarii" sunt mentionati ca «robi» in unele documente istorice ale vremii, etc.

Unii istorici au adaugat teoriei mentionate mai sus cateva noi argumente, care aratau ca romii ar fi fost sclavi dintotdeauna. Chiar si in limba medievala indiana, spune aceasta teorie, ei ar fi facut parte din caste inferioare, paria, si de aceea nu erau respectati de catre populatia din jurul lor. Asadar, „romii au fost nascuti in robie" si statutul lor ca robi/sclavi in societatea romana ar fi fost in „beneficiul" lor, din moment ce astfel au fost acceptati de catre stapanii lor si de ceilalti oameni, avand o utilitate economica si sociala recunoscuta.

Acest argument particular este nu numai eroanta din punct de vedere istoric, ci reprezenta si o prejudecata rasiala si etnica

pentru ca incerca sa explice institutia practica robiei romilor in cadrul societatii romanesti feudale, ca decurgand dintr-o inferioritate sociala a-temporala, a-istorica; explicatia unui fapt istoric si cultural in circumstante particulare se face printr-o presupusa incapacitate a romilor de a fi liberi, incapacitate „inascuta” si mostenita a populatiei de romi.

Cercetarile recente despre originea romilor si migratia lor din India, ne ajuta sa evaluam critic si sa respingem astfel de argumente bazate pe prejudecati si preconceptii. Exista argumente serioase care-i prezinta pe romi ca pe descendentii ai tuturor castelor si sub-castelor indiene din vremea migratiei lor istorice spre Asia centrala si apoi spre Europa inclusiv ai populatiilor ce formau castele comerciantilor sau ale razboinicilor din India acelei vremi, secolele IX si X. Aceste fapte arunca de asemenea o noua lumina asupra controversatei probleme a robiei romilor in Principatele Romane.

Dupa opinia mea, stramosii romilor erau oameni liberi. Ei au fost parte dintr-o organizatie complexa si elaborata social si dintr-o cultura, a carei prezenta legitima este bogatia si unitatea limbii, diversitatea obiceiurilor lor combinata cu constiinta puternica de a apartine aceluiasi popor, spatiului si a timpului care separa comunitatile romilor raspandite acum in intreaga lume.

De asemenea, este argumentat in mod consistent ca stramosii romilor au emigrat din caminele lor indiene exact pentru a evita un statut umilitor de „prizonieri de razboi si de sclavi” dupa invaziile repetate ale lui Mahmud Ghaznavi in nordul Indiei. Acum este acceptat faptul ca cea mai mare parte a migratiei romilor a urmat un drum lung prin Asia Centrala pana la Bizant si apoi catre teritoriile balcanice; de aici ei s-au raspandit in valuri succesive de migratie, incepand din secolul XIV- XV, catre

Europa de Est, Centrala si Occidentala, in cautarea unor oportunitati economice si a unui tratament administrativ mai bun.

Tarile Romane au fost printre primele in care s-au stabilit grupuri de romi care au migrat; de aceea ei au fost prezenti si inregistrati pe teritoriile romanesti, dupa cum se presupune, din secolul XII. Pentru ca valul de romi care traversau Dunarea catre Principatele Romane era continuu, numarul lor in aceasta regiune a crescut simtitor. La migratia initiala spontana, mai tarziu s-a adaugat inca una: in timpul numeroaselor razboaie din teritoriile din sudul Dunarii, principii sau voievozii romani in mod frecvent au luat un mare numar de romi din Balcani, aducandu-i inapoi in Principatele Romane, in Tara Romaneasca si apoi in Moldova. Un document ne spune ca au fost adusi cu forta din Bulgaria in Tara Romaneasca 11.000 - 12.000 persoane, fara bagaje sau animale, care aratau ca «egipteni»; se presupune ca aceste persoane erau romi.

Un document inregistreaza de asemenea ca principele moldovean Ștefan cel Mare, in urma unui razboi din care a iesit victorios cu vecinii sai din Tara Romaneasca (1471), a transportat in Moldova peste 17.000 romi sau «tigani» pentru a le folosi forta de munca. Poate ca aceste cifre sunt exagerate; oricum, ele arata valoarea economica ridicata asociata «tiganilor».

Deci, chiar daca este posibil ca o parte din romii din Moldova sa fi venit in urma migratiei ramurii din Crimeea a romilor, urmand eventual rutele comerciale deschise de armatele tatare, evidenta istorica sugereaza ca marea majoritate a romilor au imigrat in teritoriile romanesti din regiunile din sudul Dunarii, asa cum au facut si alte grupuri de romi, care s-au raspandit in Europa Centrala si de Vest. La fel ca toate rudele lor care au ajuns in diferite tari europene, romii au ajuns in Tarile Romane in a doua

jumatate a secolului al XIII-lea si inceputul secolului al XIV-lea, erau oameni liberi si au ramas oameni liberi o buna perioada de timp pana sa cada in robie. O dovada in sprijinul acestei afirmatii este faptul ca de-a lungul intregii istorii medievale a Principatelor romane a existat un numar mic dar constant de romi liberi, reamintind atat fratilor lor ajunsi in robie cat si expertilor lipsiti de prejudecati din ziua de azi, statutul initial de oameni liberi al romilor, care mult mai tarziu au devenit legati ca robi «tigani». Presupunand ca poporul romilor a intrat in Europa pe urmele tatarilor (ai caror sclavi ar fi fost deja), ne putem intreba de ce romii nu au fost sclavi/robi in celelalte tari ale Europei de Est si Centrale, tari care au fost de asemenea invadate de tatarsi si care aveau de asemenea obiceiul de a-i trata pe „prizonierii de razboi” ca sclavi. Dar, pe de alta parte, daca romii au venit in Principatele Romane ca persoane libere, de ce au devenit robi/sclavi? De ce sunt inregistrati «tigani» ca robi in primele documente care le mentioneaza prezenta in Principatele Romane?

Robia romilor ca parte a structurii Principatelor Romane in perioada medievala

Dupa parerea mea cauza aducerii romilor in robie in Principatele Romane nu-si are originea nici in hazardul migratiei lor in teritoriul romanesc, nici in anumite caracteristici etnice „inferioare”, dupa cum se mentioneaza si se argumenteaza in teoriile bazate pe prejudecati.

Dimpotriva, statutul de dependenta al romilor si mai tarziu cel de robie in aceste tari este strans legat de structura puterii si de procesele de formare a structurii claselor in societatea medievala romaneasca. Prezentarea acestui intreg proces depaseste

intentia lucrarii de fata. Pot mentiona numai ca un cadru teroetic general, teoria istoricilor sociali (H.H. Stahl, in principal) care au studiat controversile referitoare la taranii lipsiti de pamant si «cazuti» in situatia de serbie catre zorii istoriei moderne a Principatelor romane. Conform acestei teorii, taranii «pamanteni» traiau initial ca oameni liberi si in posesie colectiva (devalmasa) a pamantului satelor lor; exploatarea fiscala mereu crescanda de catre grupul boierilor, reprezentati colectiv de catre principele local a dus, treptat, la «legarea lor de pamant» ca serbi si, treptat, la deposedarea lor de pamant si la aducerea la o stare de dependenta economica si juridica tot mai puternica de proprietarul astfel imbogatit prin abuz.

In timp, Principii locali, in special in Tara Romaneasca, au transferat catre anumiti boieri si anumite manastiri dreptul de a colecta darile (tributul) din satele mentionate anterior. Boierii si manastirile au luptat pentru a transforma treptat acest drept in dreptul asupra pamantului si mai tarziu si asupra persoanelor care erau initial libere. Ca urmare a aparut o clasa de tarani lipsiti de pamant si dependenti, in perioada secolelor XVII si XVIII, in Principatele Romane. Acest proces local a fost parte a unui proces mai amplu in intreaga Europa de Est, unde taranimea a trecut prin experienta care a fost denumita „a doua servitute”, care insemna o exploatare puternica a muncii taranului printr-un sistem de munca obligatorie si mai tarziu demunca de corvoada, ambele reprezentand o de semi-robie (economistul si sociologul I. Wallerstein a denumit acest tip de exploatare ca „munca constransa creatoare de recolta”).

Dreptul asupra pamantului nu era numai conditia de baza a libertatii sociale si juridice, ci reprezenta si baza „cetateniei”, ca sursa si garantie a drepturilor in relatiile cu entitatile poli-

tice existente in perioada respectiva. A fi «pamantean», sau «nativ» in Principatele Romane insemna sa fii proprietarul unei bucati de pamant. Persoanele nou venite in teritoriile romanesti, «veneticii», erau impiedicati de a avea acces la dreptul de a poseda pamant, astfel incat „strainsi” fiind, ei deveneau prin lege persoane dependente fata de principele local, relatie materializata prin plata unor taxe specifice catre acesta. Aceste taxe platite de strainsi erau corespondentul tributului colectiv platit de sate ca expresie a „pamanteniei” lor. Principele era considerat ca proprietarul de drept al intregului teritoriu al Principatelor Romane. In mod similar acelasi Principe era considerat „proprietarul” nominal al strainilor stabiliti in tara sa, care erau tratati ca parte a «proprietatii» principelui.

Fara a da alte amanunte despre istoria sociala a Principatelor Romane, trebuie numai sa adaugam ca in aceste tari exploatarea taranimii si formele specifice pe care le-a luat „a doua servitute” erau mult mai aspre decat cele din alte regiuni ale Europei de Est. Aceste fapte erau legate atat de organizarea sociala specifica a tarilor romane si de dependenta lor externa de Imperiul Otoman si mai tarziu (in timpul primei jumatati a secolului XIX) de dependenta fata de Imperiul Tarist «protector».

Toate aceste caracteristici generale ale Principatelor Romane au avut consecinte specifice asupra situatiei sociale si a tratamentului administrativ al imigrantilor romi in teritoriile romanesti. Putem vedea acum ca robia romilor in Principatele romane era parte si segment a structurii generale de clase a societatii romane feudale. Statutul lor de robi se adauga celui al serbilor romani si impreuna ei formau cel mai de jos strat al ierarhiei sociale feudale. Existau diferente intre serbia taranilor romani si robia sau «tigania» romilor, dar in principal, ambele categorii

sociale erau parte a aceluiași sistem al „cele de-a doua servitute”; taria exploatarii lor și tratamentul lor administrativ erau similare, până în punctul în care anumite grupuri de romi (care în mod formal, juridic și fiscal, erau robi) aveau condiții de muncă și viață mai bune în comparație cu cele ale anumitor grupuri de serbi romani și erau ceva mai „liberi” în privința posibilității mobilității rezidențiale.

În timpul campaniei pentru abolirea robiei romilor la mijlocul secolului al XIX-lea un poet și publicist român de renume a evocat în mod sugestiv: „(...)sentimentul de fraternitate care i-a miscat pe descendenții shudras indieni și pe cei ai împăratului roman, colonistii lui Traian: se sprijineau unii pe alții și purtau împreună dificultățile acestei țări și împreună purtau pe umerii lor povara feudalismului boieresc”. Dacă însă robia romilor era numai o variantă a relațiilor generalizate de servitute din Principatele Romane, de ce numai romii erau în poziția de robi, și de ce a fi «tigan» echivala cu statutul juridic de rob? Ce rol a jucat etnicitatea lor în procesul înrobirii lor?

Interviu cu mediatoarea sanitara **Lacramioara Turcu** Orasul Flamanzi, Judetul Botoşani

Cum va numiti, ce varsta aveti? Povestiti-ne putin despre istoria personala si cea a familiei dvs.

Ma numesc Turcu Lacramioara si am 42 de ani. Despre istoria personala a mea si a familiei mele, sincera sa fiu, imi vine foarte greu sa transcriu in cateva randuri ce simt. Acum am lacrimi in ochi pentru ca sunt foarte trista. Va rog sa ma iertati daca mai gresesc ceva la aceste intrebari, nu sunt deloc limpezita la minte pentru ca am prea multe probleme si familiale, si in comunitate. De dimineata de la ora sapte pana seara, persoane rome tot vin la mine cu fel de fel de probleme si nu pot sa-i refuz pentru ca ei au incredere in mine si stiu ca nu pot sa stau nepasatoare la problemele lor.

Sa va povestesc putin din istoria vietii mele si a copiilor mei: din 2003 am ramas singura cu patru copii mici, o fata si trei baieti. Sotul meu a decedat pentru ca era bolnav de diabet si avea si alte complicatii. Fata avea atunci zece anisori-ea este cea mai mare, iar baiatul cel mai mic avea patru ani si eu aveam 37 de ani. Parinti nu aveam pentru ca au decedat si ei, aveam frati si surori, dar si ei aveau problemele lor, ce puteam sa le cer? Noaptea, cand ma uitam la copiii mei cum dorm ma rugam la Dumnezeu si ii spuneam ca numai el ma poate ajuta. Ii multumesc bunului Dumnezeu pentru ca simt sprijinul lui si acum. Pe atunci beneficiam de legea 416/2001 si am primit acest ajutor pana in 2006 cand am ajuns sa lucrez ca mediatoare sanitara in comunitatea unde locuiesc.

Vazandu-ma ramasa singura cu patru copii, mi-am dat seama ca trebuie sa fac ceva. Asa ca, prin 2005, am inceput sa-mi caut serviciu, sa fiu angajata pe o perioada nedeterminata pentru a face un imprumut, sa incerc sa schimb viata copiilor mei in mai bine. Zis si facut, ma duc la fortele de munca sa-mi caut de lucru. Imediat ce mi-au dat repartitia, la o fabrica de confectii, m-am prezentat acolo le-am aratat hartiile si le-am explicat pentru ce am venit. Aici, cineva mi-a luat repartitia, s-a dus cu ea la secretariat, iar cand s-a intors mi-a spus ca nu mai sunt locuri libere. M-am intors acasa foarte trista, dar nu m-am lasat batuta pentru ca eu simteam ca nu sunt om de ajutor social.

In cate comunitati activati ca mediator sanitar si ce numar de persoane deserviti?

In orasul Flamanzi, unde imi desfasor activitatea de mediatore sanitara, traiesc 640 de persoane de etnie roma.

De cat timp activati ca mediatore sanitara si cum ati ajuns sa ocupati acest post?

Activez ca mediatore sanitara din 2006 si am participat la cursul organizat de Romani CRISS, multumita doamnei Dibu Catalina, care era pe atunci angajata la primaria Flamanzi ca referent pe problemele sociale ale romilor. Dansa ma cunostea deoarece mereu mergeam la primarie sa discut cu ea si, intr-una din zile, mi-a spus: „Fii atenta ca te-am inscris la cursuri la Botosani si trebuie sa mergi sa vorbesti cu Rubina Ferariu." Cand am auzit acest lucru mi-am facut tot felul de griji despre cum o sa ma descurc, daca voi fi in stare sa obtin aceasta slujba, dar tot doamna Dibu m-a sprijinit, spunandu-mi ca are incredere in mine, ca sunt competenta si ca voi lupta pentru cei din comunitate asa cum am luptat pentru copiii mei, sa le ofer tot ce era mai bun si sa am grija de ei mai bine decat daca ar fi avut si mama si tata.

Va rugam sa descrieti comunitatea in care activati (neamuri de romi, specificul comunitatii, problemele care sunt in comunitate, s.a).

Neamurile de romi din acest oras sunt de doua feluri: laiesi si ursari. Problemele cele mai mari sunt lipsa locurilor de munca si lipsa locuintelor. O parte din oameni beneficiaza de ajutor social, altii pleaca in strainatate la munca sau lucreaza cu ziua. Cel mai tare ma doare cand merg la familiile din comunitate si vad cum copiii rabda de foame si nu au nimic pe masa, iar parintii lor imi spun ca nu mai pot face

fata, banii de la ajutorul social nu le ajung nici pentru cheltuielile casei - lumina, cablu, butelie, lemne, mancare si pe zi ce trece toate se scumpesc, ceea ce este foarte adevarat pentru ca nici eu nu mai fac fata.

Cand v-ati inceput activitatea de mediatore sanitara cum ati fost intampinata de comunitate?

Pe data de 16 noiembrie 2006 am fost angajata la Directia de Sanatate Publica Judetul Botosani, apoi am inceput munca. Intai am mers sa catagrafiez populatia din comunitate. Oamenii m-au primit bucurosi, imi spuneau ca eu sa-i ajut, deoarece ma cunosteau si ma considerau o femeie descurcareata. Au existat si voci care se indoiau si care intrebau ce o sa le dau eu; la auzul acestor cuvinte m-am intristat, dar mi-am revenit repede si le-am explicat ca eu lucrez pe probleme de sanatate si ii pot ajuta prin a le usura relatiile cu medicii de familie sau ca pot merge la primarie pentru a le rezolva problemele sociale mai grave. Pentru a le castiga increderea am inceput prin a rezolva problema cartilor de identitate, pentru ca la catagrafiere am intalnit persoane care nu aveau acte. I-am ajutat, si cele 26 de persoane identificate fara acte de identitate si-au obtinut documentele. La medicul de familie insoteam femeile insarcinate pentru a fi luate in evidenta si mergeam impreuna cu mamele la vaccin. Astfel s-au obisnuit si veneau singuri la mine, cu tot felul de probleme.

Cum ati descrie relatia cu coordonatoarea de la DSP? Dar cu medicii de familie cu care ati lucrat pana in prezent?

Tin sa multumesc doamnei Lidia Onofrei, pentru ca a fost foarte deschisa cu noi si pentru ca ne spunea tot timpul ca are incre-

dere in noi, iar in ceea ce ma priveste m-a sustinut foarte mult. Medicii de familie, de asemenea au fost cooperanti si incantati sa lucreze cu mine, mi-au urat succes de la inceput in noua mea activitate.

Descrieti-ne relatia dvs. cu Directia de Sanatate Publica si cu autoritatile locale.

Nu a fost niciodata nevoie sa fac sesizare scrisa la DSP, dar am apelat de foarte multe ori telefonic si mi se dadeau instructiuni, cu cine trebuie sa vorbesc si unde trebuie sa ma duc pentru a rezolva o problema.

Cu domnul primar este un pic mai complicat deoarece el sustine ca nu are cu ce sa ajute persoanele care nu au locuinte sau locuri de munca, dar in ceea ce priveste ajutorul social sau cel de urgenta, problemele se rezolva, dar cum bine stiti ca pentru romi niciodata nu este si nu au de unde, mai incerc si mai incerc pana rezolv.

Cand m-am angajat am prins doi ani din mandatul domnului primar Micutaru Dumitru, cel despre care am vorbit mai sus. Primarul actual, domnul Constantin Pitorac este un om care respecta legea si este foarte serios. Deocamdata nu a facut deosebiri intre romi si majoritari, iar probleme de genul ajutorului social sau ajutorul de urgenta le-am rezolvat, fapt pentru care tin sa-i multumesc. Dansul are bun simt si vorbeste frumos tuturor persoanelor rome care se duc in audienta cu diverse probleme, ba chiar se implica daca o persoana sesizeaza ca nu a fost tratata bine de catre un angajat al primariei.

Care considerati ca sunt problemele care afecteaza comunitatile in care activati?

Una dintre problemele comunitatii mele este cea a femeilor care nasc, si pentru ca primesc alocatie pentru copii, nu mai primesc ajutor social. Alta problema ar fi lipsa locuintelor si o alta, lipsa apei curente pentru locuitorii garsonierelor, iar oamenii sunt bolnavi sau batrani si nu pot cara apa necesara pentru pregatirea mancarii, pentru spalare. O problema importanta, de asemenea, este si nivelul de trai scazut din care rezulta si abandonul scolar. Cand vorbesc cu oamenii si le explic despre importanta scolii ei ma inteleg, dar imi arata ca nu au mancare pentru copii, nu au haine si incaltaminte, ca nu mai fac fata cu cheltuielile. Exista cazuri cand copiii lipsesc o saptamana sau doua si le este rusine sa revina la scoala, atunci stau de vorba cu familia si cu copilul si, daca sunt de acord, merg si ii reinscriu la scoala. De exemplu, Sorina Laesu trebuia sa fie in clasa a VII - a, dar ea era in clasa a V - a, si nu mai vroia sa reia studiile. Dupa ce am vorbit cu ea a fost de acord sa mearga din nou la scoala; parintii ei au fost foarte fericiti.

Descrieti un caz la care ati lucrat si care v-a impresionat sau care vi s-a parut dificil de rezolvat?

Am intalnit in comunitate o femeie care avea doi copii foarte bolnavi. Cand ea a vazut ca eu ma implic si ca rezolv majoritatea problemelor, a venit la mine acasa si mi-a spus ca ambii ei copii sunt internati la spital la Botosani, la fizio-terapie. Doctorii i-au spus ca sufera de o boala grava si ca pot beneficia de un ajutor pentru gradul de handicap, dar ea nu stia ce trebuie sa faca. M-a rugat sa o ajut.

Am luat adeverintele medicale ale copiilor si biletele de externare din spital, si am plecat la Botosani la D.S.P. Acolo am luat legatura cu doamna doctor Mihailovici Dumitrita si, dupa ce i-am dat adeverintele si biletele de externare din spital, am intrebat daca acesti copii pot beneficia de un ajutor. Doamna doctor mi-a spus ca pot beneficia pentru ca sufera de o boala foarte grava. Mi-a spus ce acte imi trebuie pentru a le intocmi dosarele, dupa care a sunat la protectia copilului si le-a spus ca o sa merg eu sa depun dosarele copiilor acolo. M-am intors acasa si a doua zi am adunat toate actele necesare pentru a intocmi dosarele. Dupa ce le-am terminat, m-am dus cu ele la doamna doctor pentru a le verifica. Dupa ce le-a verificat, aceasta mi-a spus ca pot sa ma duc la protectia copilului si sa o iau si pe mama copiilor cu mine,

pentru a merge la comisie. Am plecat la Directia de Protectie a Copilului si dupa ce s-a terminat reuniunea comisiei, copiii au obtinut gradul I de handicap si ambii parinti primesc ajutoare, in calitate de insotitori ai copiilor.

Toata treaba a durat mai bine de o saptamana pentru ca a fost mult de umblat, dar parintii copiilor sunt foarte multumiti pentru tot ce am facut pentru ei. Mama se numeste Elena, iar copiii Ovidiu si Vasile.

Colaborati cu lideri sau cu ONG-uri locale, din comunitatea in care activati?

Colaborarea cu liderii sau ONG-urile locale din comunitatea in care activez este foarte buna. Sunt foarte receptivi la problemele pe care le gasesc in comunitate si ma insotesc sa vada despre ce este vorba. Daca ei considera ca o familie trebuie ajutata de primarie, impreuna facem o sesizare domnului primar si explicam despre ce este vorba si cum i-ar putea ajuta. Un exemplu este familia Curcan Elena care are cinci copii minori si a primit un ajutor de urgenta de 250 RON.

Ati desfasurat activitati de educatie in grup? Descrieti cum ati organizat sesiunile de educatie si care a fost impactul pe care l-au avut acestea asupra membrilor comunitatii.

Despre cum am desfasurat activitati de educatie in grup si care a fost impactul pe care l-au avut asupra membrilor comunitatii: prima data ma duceam la ei in vizita, le imparteam pliante sau brosure cu privire la planificarea familiala, folosirea prezervativului si ce rol are acesta. Dupa asta ii intrebam daca vor sa

discutam despre aceste lucruri si daca raspunsul era da, stabileam o zi in care ne intalneam, si asa am inceput sa-mi formez grupul meu de femei. O zi la mine acasa, o zi la o familie si tot asa pana am ajuns sa ne adunam la fiecare casa. Acum ei au inteles cat de importanta este sanatatea si igiena.

Acum au inteles de ce femeile trebuie sa se duca la control cand sunt insarcinate, inca din primele luni. Majoritatea barbatilor folosesc prezervativul pentru a se proteja, unele fete tinere casatorite folosesc anticonceptionale si se duc din timp la medicul de familie daca apar schimbari la starea de sanatate a copiilor.

Daca ar fi sa priviti in urma la cum era situatia comunitatii de romi inainte de activitatea dvs., cum vi se pare ca a influentat aceasta situatia comunitatii?

> >

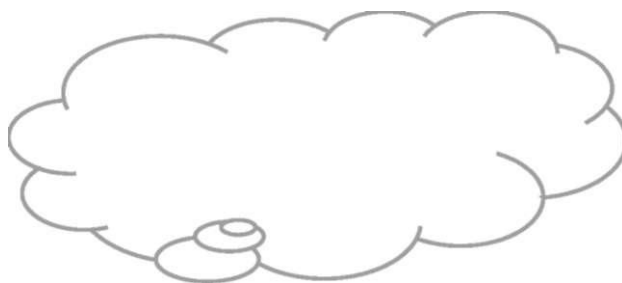
Daca ar fi sa privesc in urma, la cum era situatia comunitatii inainte de activitatea mea trebuie sa spun ca s-a schimbat mult in bine. Membrii comunitatii au inteles mesajul meu foarte bine, si anume ca sanatatea lor si a copiilor lor este pe primul plan. Se duc la control cand sunt chemati de medicul de familie, duc copiii sa-i vaccineze, femeile se duc la control cand raman insarcinate, nu mai stau cum stateau inainte si auzeai numai ca s-a nascut si cine stie ce s-a intamplat cu mama ori cu copilul. Am tinere care folosesc anticonceptionale sau barbatii lor prezervative, pentru a se proteja si asa nu mai sunt probleme de genul asta in comunitate.

Un cuvant de incheiere?

In primul rand le doresc tuturor mediatorilor sanitari multa sanatate si multa multa putere de munca. Sa fim mandre ca

suntem mediatoare sanitare pentru ca merita efortul depus de noi, fiindca sunt persoane care au nevoie de noi. Vreau sa multumesc organizatiei ROMANI C.R.I.S.S pentru inventia acestui post de *mediator sanitar* si nu pot sa uit formatorii cu care am facut cursul: domnului Dan Dumitru, Mihaela Tipta, doamnei Nicoleta Bitu.

Va rog sa ma scuzati daca am mai gresit sau am incurcat intrebarile, asta s-a intamplat pentru ca sunt foarte suparata, nu pot sa gandesc asa de bine din cauza problemelor mele familiale, problemele cu bancile, cu copiii bolnavi si nu mai zic de problemele din comunitate... dar le rezolv pe ale lor intai si dupa aia pe ale mele, asa am ajuns sa-mi neglijez copiii pentru persoanele din comunitate.

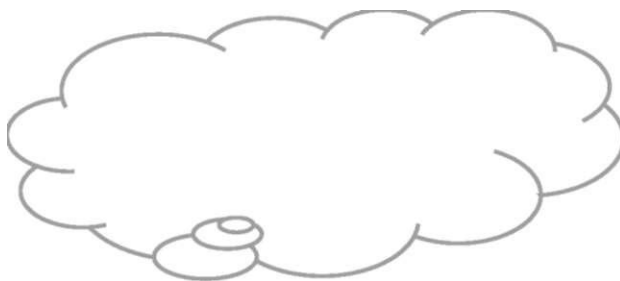
CENTRELE REGIONALE DE SUSTINERE SI MONITORIZARE A ACTIVITATII MEDIATOARELOR SANITARE

In cadrul proiectului „*Imbunatatirea sistemului de mediere sanitara din Romania*”, Romani CRISS a infiintat un numar de 8 centre regionale care au menirea sa lucreze cu mediatoarele sanitare si ai caror reprezentanti trebuie sa mearga in teren si sa mentina o comunicare permanenta cu acestea si cu partenerii, colaboratorii mediatoarelor sanitare. Pe parcursul timpului, aceste centre regionale s-au schimbat, unele au renuntat la aceasta activitate, altele noi au venit in locul lor, s-au dezvoltat si au continuat munca de sustinere si monitorizare a mediatoarelor.

Cele 8 centre regionale ale Romani CRISS au devenit o retea de sprijin foarte importanta, atat pentru mediatoarele sanitare, cat si pentru ele insele, formandu-se reciproc si devenind mentori unele pentru altele, inclusiv personalul Romani CRISS. Pe parcursul unui an de activitate in retea, un numar de **129 de comunitati locale** **rome** din **28 de judete** au fost vizitate in timpul a **131 de vizite in teren**, de asemenea un numar de **283 de mediatoare sanitare** au beneficiat de aceste activitati de sprijin; au fost organizate **17 mese rotunde** locale despre situatia mediatoarelor sanitare si au fost identificate cazuri de discriminare de catre mediatoare si centre: segregarea in maternitati in trei localitati (Craiova, Salaj si Constanta), abuzul medicilor in practicarea actului medical, refuzul tratamentului de catre doctori, abuzul autoritatilor locale asupra mediatoarelor.

Incepand cu acest numar al revistei *SASTIPEN*, ne propunem sa va facem mai cunoscute aceste organizatii si activitatea lor, prin prezentarea membrilor fiecarui centru si a activitatilor lor. In acest numar vor fi prezentate centrele regionale din judetele Cluj si Vaslui, respectiv *Asociatia Pentru Emanciparea Femeilor Rome, Cluj* si *Asociatia Comunitara „Impreund”, Vaslui*.

Cluj Napoca, Str. Rene Descartes nr. 6
telefon/fax 0264576332
afec_asoc@yahoo.com

Asociația pentru Emanciparea Femeilor Rome **A.F.E.R., Cluj**

MISIUNE

Misiunea organizației noastre este apararea drepturilor femeilor și copiilor romi în comunitate, familie, dar și în societate.

OBIECTIVE

1. Activități educaționale școlare prin următoarele mijloace: alfabetizare, integrare socială, promovarea elitei femeilor romi, educație pentru sănătate, educație civică și morală.
2. Inițierea unor acțiuni de colaborare cu instituțiile publice, asociații, O.N.G.-uri naționale și internaționale.
3. Activități de planing familial și facilitarea accesului la îngrijire medicală și medicamente.
4. Dezvoltarea unor programe de pregătire profesională pentru femeile romi.

ACTIVITĂȚI/PROIECTE desfășurate până în prezent

S„Femeile Rome Aleg Sănătatea”. Acest proiect a fost finanțat de către Uniunea Europeană prin fondurile Phare pentru Îmbunătățirea Situației Romilor din România, în anul 2002, și a avut ca obiectiv principal educația sexuală pentru femeile romi din șase comunități din județul Cluj.

S „Informare si participare a femeilor rome la viata sociala”

- proiect finantat de catre Centrul de Resurse pentru Comunitatile de Romi, in anul 2002, proiect al carui obiectiv a fost schimbul de experienta intre diverse O.N.G.-uri rome.

S „Informatia la tine in comunitate” - proiectul a avut ca activitate principala consilierea juridica a persoanelor de etnie roma din localitate, si a fost finantat de catre Centrul de Resurse pentru Comunitatile de Romi - Cluj Napoca in anul 2002.

S „Independenta financiara, o cale spre emancipare” - proiectul a constat in calificarea unui numar de 10 femei rome in meseria de *croitor* si a fost finantat de catre Centrul de Resurse pentru Comunitatile de Romi - Cluj Napoca in anul 2002.

S Partener principal in proiectul **„Accesul femeilor rome in programul de preventie a cancerului cervical”** - proiect derulat de catre Societatea Romana de Cancer din Cluj Napoca, care a fost finantat prin fondurile Phare ale U.E in anul 2003.

S Partener - coordonator local al proiectului **„Facilitarea accesului romilor pe piata muncii,,** proiect derulat de catre Agenda de Dezvoltare Comunitara Impreuna din Bucuresti, proiect implementat in 5 judete ale tarii, finantat de Uniunea Europeana prin programul Imbunatatirea Situatiei Romilor din Romania in anul 2003.

S Partener - coordonator activitati in cadrul proiectului **„Model de cooperare intersectoriala,,** promovat de catre Centrul de Servicii de Sanatate din Cluj Napoca, proiect finantat de Uniunea Europeana prin Programul Dezvoltarea Societatii Civile- 2000 in anul 2003.

S „Calificare - integrare sociala” - acest proiect a avut ca obiectiv principal calificarea unui numar de 130 de persoane de etnie roma in diferite meserii cerute pe piata muncii. Proiectul a fost finantat de U.E. prin programul Phare Societatea Civila - 2001, in anul 2004.

S „**Be aware about your life**”- proiect finantat de catre Initiativa Romana pentru Sanatatea Familiei - RFHI. Acest proiect a avut ca obiectiv principal dezvoltarea cunostintelor despre sanatate a unui numar de aproximativ 100 de elevi romi care frecventeaza Centrul de Zi din cadrul școlii Generale Numarul 12 din Someșeni. Perioada de desfasurare a proiectului a fost aprilie 2003 - august 2006.

S „**Model de formare a mediatorilor sanitari in judetele Cluj și Salaj**”- proiect finantat de RFHI, a avut ca obiectiv principal formarea unui numar de 38 mediatore sanitare dintre care, in fiecare judet, au fost angajate cate 8 persoane. Perioada de desfasurare a fost ianuarie 2006 -februarie 2007.

S Centru Regional de Monitorizare, Sustinere si Evaluare a Activitatii Mediatoarelor Sanitare din judetele Cluj, Arad, Alba, Bistrita si Hunedoara in cadrul proiectului „**Imbunatatirea sistemului de mediere sanitara in Romania**”, coordonat de Romani CRISS - Centrul Romilor pentru Interventie Sociala si Studii, Bucuresti si finantat de CCFD - Comitetul Catolic pentru Combaterea Foamei si pentru Dezvoltare, Franta. Programul se desfasoara din august 2006. Principalele obiective sunt sustinerea si imbunatatirea activitatii mediatorilor sanitari, oferirea de formari continue in functie de nevoile mediatorilor sanitari si, nu in ultimul rand, evaluarea cantitativa si calitativa a muncii mediatoarelor sanitare.

S „**Formare continua pentru mediatoarele sanitare din judetele Cluj, Alba, Arad, Bistrita si Hunedoara**” - proiect finantat prin Phare 2006, aflat in desfasurare.

Date de contact

Neaga Francisca Ioana

Presedinta A.F.E.R.

Tel 0746776529

Tel/fax 0264576332

afcr_asoc@yahoo.com

Isabella Iurmann Tutura

Colaborator pe centrul regional

0744887644

izzabela76@yahoo.com

Vaslui, Municipiul Vaslui
Strada M. Sadoveanu, Nr. 29

Asociația Comunitară Împreună, Vaslui

Asociația Comunitară Împreună a fost constituită și funcționează din luna aprilie 2008, ca urmare a inițiativei a 4 membri fondatori.

Scopul organizației este inițierea, organizarea, coordonarea și realizarea de acțiuni și programe care să stimuleze populația defavorizată, atât din județul Vaslui, cât și cea de la nivel regional/national.

Dorim ca aceste acțiuni să se materializeze în derularea de proiecte private și/sau publice în materie de dezvoltare locală și regională, în colaborare cu organismele publice și private care activează în acest domeniu sau în domenii conexe, precum și în oferirea de consultanță instituțiilor publice și private în procesul de îmbunătățire a situației persoanelor defavorizate medico-social din județul Vaslui și nu numai.

Domeniile de activitate în care și-a propus să activeze asociația sunt: social, sănătate, drepturile omului, educație, economic, cercetare, protecția mediului și turism.

Proiecte derulate

Fiind o organizație relativ nouă, proiectul derulat ca urmare a parteneriatului cu Romani CRISS - Centrul Romilor pentru Intervenție socială

si Studii din Bucuresti, in cadrul proiectului „*Imbunatatirea sistemului de mediere sanitara din Romania*” reprezinta primul proiect derulat de organizatie.

In cadrul proiectului, centrul regional Vaslui are ca obiectiv general Monitorizarea si sustinerea activitatii mediatoarelor sanitare ce activeaza in judetele Vrancea, Vaslui si Botosani.

Ca obiective specifice ale centrului regional Vaslui:

1. Dezvoltarea competentelor mediatoarelor sanitare prin cresterea nivelului de cunostinte profesionale.
2. Intarirea capacitatii locale a mediatoarelor sanitare prin crearea unor retele responsabile cu promovarea parteneriatelor la nivel local.

3. Intarirea capacitatii organizatiei prin formarea personalului in domeniul managementului de proiecte, in vederea fructificarii oportunitatilor de finantare existente.

Date de contact

Prifan Gianina

Presedinta *Asociatia Comunitara Impreuna*

Telefon: 0746.701.451

gianinas_21@yahoo.co.uk

Noutati Tn cadrul proiectului

„Imbunatatirea programului de mediere sanitara din Romania”

In numarul trecut al revistei Sastipen va prezentam ultimele noutati in ceea ce priveste desfasurarea proiectului „*Imbunatatirea programului de mediere sanitara din Romania*”. Continuam astfel si in acest numar prin a va aduce la cunostinta care au fost activitatile desfasurate de la inceputul anului:

- ® Curs de formare de baza pentru mediatoarele sanitare in judetul Giurgiu
- ® Curs de formare de baza pentru mediatoarele sanitare in judetul Harghita
- ® Curs de formare continua pentru mediatoarele sanitare in judetul Braila

In judetul **Giurgiu** a fost organizat un curs de formare in cadrul Directiei de Sanatate Publica Giurgiu si impreuna cu centrul regional de monitorizare si sustinere a activitatii mediatoarelor sanitare Giurgiu. La curs au participat 8 candidate la postul de mediator sanitar, avandu-le ca formatoare pe Elena Marin - coordonatoarea centrului regional Giurgiu si pe Steluta Batir, coordonatoarea centrului regional Brasov, iar pentru sesiunea despre drepturile omului, formator a fost Marian Mandache, coordonatorul departamentului „Drepturile omului”, din

cadru Romani CRISS. Toate cele 8 participante la acest curs au absolvit si au primit diploma de mediatore sanitare, urmand ca pe viitor sa poata fi angajate.

Cel de-al doilea curs de formare din anul 2009 a fost organizat in luna aprilie la **Harghita**, la solicitarea Directiei de Sanatate Publica din judet. La acest curs au participat 11 mediatore sanitare care deja activau in comunitati de 1 an sau doi, fara sa fie formate si fara sa aiba diplome de mediatore. Formatorii cursului au fost Steluta Batir, coordonatoarea centrului regional Brasov si Hubba Kernaszt, coordonatorul centrului regional Covasna. Cursul a fost tinut si in limba romana, si in limba maghiara, avand in vedere ca majoritatea participantelor vorbeau maghiara. La sfarsitul cursului toate participantele au absolvit cu note peste sapte.

Tot in luna aprilie s-a desfasurat un curs de formare continua pe *Sdndtatea Reproducerii*, pentru 12 mediatoare sanitare din judetul **Braila**. Cursul a fost tinut de Florina Busuioc, mediatoare sanitara din Bucuresti si formatoare in domeniul sanatatii reproducerii. Co-formatoare, alaturi de Florina Busuioc, la acest curs au fost Nicoleta Basno si Iancu Ana Maria, ambele mediatoare sanitare din Braila.

Curs cu medicii de familie

„Diversitatea culturala si accesul la sanatate”

In perioada 23 - 25 ianuarie Romani CRISS, in parteneriat cu Centrul de Perfectionare in Domeniul Sanitar Bucuresti, a organizat un curs cu medicii de familie din mai multe judete ale tarii, medici care colaboreaza cu mediatori sanitari.

Obiectivele cursului au fost promovarea diversitatii culturale si imbunatatirea relatiei dintre medicii de familie si comunitatea de romi/mediatorul sanitar. La acest curs au participat un numar de 7 medici de familie.

Subiectele incluse pe agenda de lucru:

- Prejudecata si stereotipuri.
- Cultura traditionala romani.
- Medierea sanitara - experienta Romani CRISS.
- Dreptul la sanatate (drepturile pacientilor, accesul la informatii).
- Drepturile omului - scurt istoric.
- Legi antidiscriminare in Romania.
- Procedura de reclamare si rezolvare a reclamatiiilor de la Colegiul Medicilor.
- Mecanisme de sanctionare a discriminarii.
- Care sunt problemele cadrelor medicale in lucrul cu comunitatile de romi.

Lista medicilor care au raspuns invitatiei de a participa la curs

D-na. dr. Valeria Paunescu - Slatina, Olt

Dl. dr. Dragos Gili Anghel Panaitescu - Poiana Varbilau, Prahova

D-na dr. Maria Andrei - Sacele, Brasov

Dl. dr. Sebastian Paul Dandu- Brasov

D-na dr. Mariana Bugiu - Hulubesti, Dambovita

Dl. dr. Munteanu Emil Ovidiu - Barlad, Vaslui

D-na dr. Maria Parvana - Focsani, Vrancea

Lista formatorilor

D-na Nicoleta Bitu - Coordonator Programe Romani CRISS

D-na Elisabeta Danciu - Centrul National pentru Cultura al Romilor

D-na Cristina Jitariu - Expert

D-na Florentina Nemoianu - Colegiul Medicilor din Romania

Dl. Ciprian Necula - Agentia de Monitorizare a Presei

Dl. Nicolae Gheorghe - Membru fondator Romani CRISS

Dl. Marian Mandache - Avocat Romani CRISS

Descentralizarea, o problema care ne privește pe top

Draghe colege, in urma semnalelor pe care le-am primit la Romani CRISS din partea unora dintre dvs. am decis, impreuna cu centrele regionale de monitorizare si sustinere a activitatii mediatoarelor sanitare sa redactam o scrisoare pe care sa o transmitem catre Ministerul Sanatatii, referitor la procesul descentralizarii si la situatia mediatoarelor sanitare. Pentru informarea dumneavoastra vom reda in continuare continutul acestei scrisori.

Inainte de a incheia numarul 4 al revistei SASTIPEN dorim sa revenim cu rugamintea catre dvs. de a ne transmite gandurile, intamplarile prin care treceti in viata de zi cu zi, in activitatea dvs. pe adresa Romani CRISS.

**Scrisoarea transmisa de Romani CRISS
impreuna cu Centrele Regionale
catre Ministerul Sanatatii**

Catre: Ministerul Sanatatii
Directia Juridica

Tel: 021.3072593
Fax: 021.3072595
Email: propuneri@ms.ro

**In atentia: D-nei Gabriela Angheloiu
Director**

*Subiect: Propuneri de modificare a proiectului de ordonanta pentru modificarea și completarea Ordonantei de urgenta a Guvernului nr. 162/2008 privind transferul ansamblului de atribuții și competente exercitate de Ministerul Sana-
tatii Publice catre autoritatile administratiei publice locale, precum si pentru suspendarea aplicarii unor prevederi legale.*

Romani CRISS - Centrul Romilor pentru Interventie Sociala si Studii este o organizatie neguvernamentala infiintata inca din anul 1993, care militeaza pentru drepturile cetatenilor romani de etnie roma. De-a lungul existentei sale si-a indeplinit misiunea prin diferite actiuni si proiecte. Unul din proiectele care, ulterior, a fost preluat ca program de Ministerul Sana-
tatii, este cel al *mediatorului sanitar* pentru comunitatile de romi. Inca din 2001, organizatia noastra este parte dintr-un acord de cooperare dintre Ministerul dvs. si OSCE ODIHR (Organizatia pentru Securitate si Coope-
rare in Europa, Biroul pentru Institutiile Democratice si Drepturile Omului).

Inca din 2006, in dorinta de a imbunatati munca mediatorului sanitar, Romani CRISS a infiintat o retea de organizatii neguvernamentale locale, ce actioneaza ca centre regionale de sustinere si monitorizare a activitatii mediatorului sanitar din comunitatile de romi: Asociatia Comunitara „Impreuna” (Vaslui), Asociatia Ketaness (Giurgiu), Asociatia Generatia 2008 (Brasov), Centrul de Dezvoltare Comunitara (Neamt), Asociatia pentru Emanciparea Femeilor Rome (Cluj), Asociatia Parudimos (Timisoara). In paralel, s-a continuat activitatea de formare de baza si continua a mediatoarelor, in parteneriat cu DSP-urile si asociatiile locale, in baza Ordinului 619/2002.

In acelasi timp, fiind constienti de inevitabilitatea descentralizarii serviciilor de asistenta comunitara, organizatia noastra a initiat o serie de actiuni si dezbateri despre impactul acestui proces asupra mediatorului sanitar si, implicit, asupra comunitatilor locale deservite de acesta.

Ca urmare, organizatiile semnatare propun urmatoarele modificari si aduc urmatoarele comentarii textului Ordonantei:

• **Art 9**

Motivatie: Nu este reglementata formarea de baza si continua a mediatorului sanitar, si nici conditiile in care acesta poate fi angajat. Acesta nu poate urma aceeasi procedura ca si asistentul medical comunitar, existand diferente substantiale intre cele doua tipuri de pregatire. Mediatorul sanitar este format de Romani CRISS inca din anul 2002 si este angajat in baza diplomei de absolvire a acestor cursuri, conform reglementarilor Ordinului nr.619/2002. De aceea propunem introducerea urmatorului alineat:

Alineat (3). Angajarea mediatorilor sanitari noi se va face dupa formarea de baza asigurata conform Ordinului 619/2002. Atdt formarea continua, cat si fisa postului acestei categorii profesionale va fi in acord cu ordinul 619/2002 Si cu normele prevazute de catre Standardul Ocupational aprobat de Consiliul National de Formare Profesionala a Adultilor.

• **Art 11, alineatul (1)**

Motivatie: In cazul in care art. 11 ramane in forma propusa de dvs., acesta va avea consecinte imediate asupra numarului de angajati, asistenti medicali comunitari si mediatori sanitari, lasand exclusiv la latitudinea consiliilor locale aprecierea nevoilor comunitatii locale, neexistand niciun mecanism administrativ de sanctionare a autoritatilor locale in cazul producerii unor abuzuri. Din documentarile noastre de-a lungul timpului am identificat mai multe tipuri de conflict intre mediatorii sanitari si autoritatile locale: conflicte fizice (un caz in care mediatoarea sanitara a fost lovita de primarul localitatii in care activa), abuzuri verbale (primari al caror limbaj tendentios a prejudiciat demnitatea mediatoarelor), conflicte legate de sprijinul mediatoarei in perioada campaniei electorale.

Ca urmare a acestor cazuri semnalate propunem urmatoarele:

Art 11. Alineatul (1) sa se transforme dupa cum urmeaza:

Numarul de posturi pentru fiecare din categoriile profesionale prevazute la art. 8 se vor prelua asa cum exista la intrarea in vigoare a acestei ordonante pentru un an de zile, perioada pilot. La sfdrsitul primului an, se va evalua activitatea acestora de catre autoritatile administratiei publice locale in consultare directa cu DSP-urile, serviciile specializate in respectivele domenii, si se va aproba numarul final de posturi de catre administratia publica locala.

Introducerea unui nou alineat:

Alineatul (3). In cazul semnalarii unor nereguli in activitatea categoriilor profesionale de la art. 8 sau a unor conflicte intre autoritatile publice locale si acestia, se vor putea depune sesizari la organismele abilitate, precum si la Ministerul Sanatatii, Directia de Control sau, unde este cazul, la Comisia Ministeriala pentru Romi.

• *Cap VI, Dispozitii finale*

Motivatie: In cadrul dezbaterilor organizate pe tema descentralizarii, a revenit ca problema pregatirea autoritatilor publice locale pentru preluarea acestor responsabilitati de asistenta medicala comunitara. Ca urmare, se constata ca, premergator adoptarii acestei ordonante, nu s-au organizat dezbateri si cursuri de specializare pentru autoritatile publice locale in vederea preluarii treptate si eficiente a acestor servicii. Mentonam ca acest proces de descentralizare a durat 20 ani in Franta.

Asistenta medicala comunitara este un program de interes national, de aceea consideram necesara instituirea unei perioade pilot, in care Ministerele de resort, autoritatile publice locale si societatea civila sa poata evalua impactul descentralizarii acestui program.

Ca urmare, propunem introducerea unui articol nou:

Art 27. Dupa realizarea fazei de pilot de un an de la preluarea serviciilor de asistenta medicala comunitara de catre autoritatile publice locale, perioada in care se vor organiza dezbateri și instruirii, se va evalua eficacitatea acestui proces de descentralizare.

In cazul in care se constata ca autoritatile publice locale nu sunt apte sa administreze aceste servicii, Ministerul Sanatatii va reglementa eventualele lacune din sistem.

• *Anexa la Ordonanta de modificare*

- *f* Semnalăm ca, la **articolul 4** din anexa, alineatul (2) a fost scos din enumerarea categoriilor de persoane vulnerabile, categoria **persoane cu risc de excluziune sociala**. Ca urmare, propunem reintroducerea acestei categorii în lista din articolul 4, anexa la ordonanta.

S La art. 5 alin (2) a fost omis mediatorul sanitar dintre categoriile profesionale care pot fi incadrate cu contract individual de munca pentru derularea programelor.

S Art. 7 Avand in vedere obiectivele generale ale programului de asstenta medicala comunitara asa cum sunt prezentate si in art. 7 din anexa la prezentul ordin - obiective care corespund si scopului initial al programului, care sunt relationate, in mare masura, cu domeniul sanatatii publice, consideram oportuna introducerea unei dispozitii care sa stabileasca o indrumare/subordonare metodologica a celor doua categorii de personal (asistentul medical comunitar si mediatorul sanitar) de catre DSP-uri, urmand ca, in normele metodologice care urmeaza a fi elaborate, sa fie precizata expres metodologia.

S De asemenea, consideram ca, asa cum s-a aratat la dezbaterile publice organizate pe tema descentralizarii, este necesar ca structurile Ministerului Sanatatii din teritoriu, in speta DSP -urile, sa se ocupe in continuare de formarea, evaluarea si indrumarea metodologica a celor 2 categorii de personal, aceste prerogative putand aduce un plus de eficienta, transparenta si sustenabilitate in derularea activitatilor de asistenta medicala comunitara. Motivam aceasta propunere si prin faptul ca, oricat ar fi de pregatite autoritatile locale pentru descentralizare, nu vor putea asigura resursele tehnice necesare derularii unui astfel de program.

Semnatarii propunerilor

Romani CRISS, Bucuresti

Asociatia Comunitara „Impreuna”, Vaslui

Asociatia Ketaness, Giurgiu

Asociatia Generatia 2008, Brasov

Centrul de Dezvoltare Comunitara, Neamt

Asociatia pentru Emanciparea Femeilor Rome, Cluj

Asociatia Parudimos, Timisoara

Asociatia Pro Nobis, Covasna

Aceasta publicatie a fost realizata in cadrul proiectului „**Imbunatatirea programului de mediere sanitara pentru romi din Romania**” si cu sprijinul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Frantei si al Comitetului Catolic pentru Combaterea Foamei si pentru Dezvoltare - Franta.

Echipa redactionala

Nicoleta Bitu

Coordonator programe departamentul **Accesul la sanatate Romani CRISS**

Dana Toma

Asistent programe departamentul **Accesul la sanatate Romani CRISS**

Simona Barbu

Asistent programe departamentul **Accesul la sanatate Romani CRISS**

Adresa redactiei: strada Buzești, nr. 19, sector 1 București.

Ne puteti contacta la adresele de e-mail:

Nicoleta Bitu - nicoleta@romanicriss.org

Dana Toma - dana@romanicriss.org

Simona Barbu - simona@romanicriss.org